

БЪЛГАРИЯ СЕ ДАВИ В МОРЕ ОТ СТАНДАРТИ

В нашите географски ширини на стандартите се гледа като на заварено дето - всеки е чувал за БДС или ISO, но почти никой не им обръща внимание. А в същото време те са навсякъде - у дома, в работата, на детските площадки, в училищата... Експертите в страната, които наистина разбират от деликатната материя, се броят на пръсти и така и не успяват да обяснят на управляващите колко голям финансов потенциал крие тя. Последните проучвания показват, че с разработването, приемането и прилагането на стандарти в развитите европейски държави на бизнес се спестяват около 15 млрд. евро годишно.

У нас, както обикновено, нещата са доста по-различни, независимо че осъществяването на тази специфична дейност е уредено със Закона за националната стандартизация, публикуван в „Държавен вестник“ в края на 2005 година. С него за национален орган, отговарящ за стандартизацията, е определен Българският институт за стандартизация (БИС). Той е натоварен да представя българските интереси в Европа и в света. Самият норматив обаче изначално е мъртвороден и за да се убеди човек в това, е достатъчно да погледне стенограмите от гласуването му в парламента. Това вероятно е един от малкото български закони, приети на първо и второ четене, без никой от народните избраници да вземе каквото и да било отношение. Което само по себе си вече е достатъчна предпоставка да се направи

един неработещ закон, от който тръгват неблагоприятни на стандартизацията в страната.

„Нормативът въведе принципа на доброволност за прилагане на стандартите. Поради недостатъчното познаване и разбиране на принципите на стандартизацията много предприемачи изпаднаха в дълбоко заблуждение, че това означава едва ли не липса на стандарти в държавата. Проблемът обаче е, че сегашният вариант на закона не дава достатъчно стимули на заинтересованите да работят по стандартизацията. На практика в БИС могат да влязат всички - работодатели, браншови камари, производители, търговци, банки, админис-

По-лошото е, че участниците в реалната работа на отделните технически комитети по стандартизация,

прилагане на стандарти, което води след себе си сериозни последици, защото липсват и санкции, ако пра-

ването на процедурата спечелилът търга изисква допълнително завишаване на предварителната си оферта, за да изпълни изискванията на актуалните стандарти. Втората вратичка е, когато в тръжните документи умишлено не се прави позоваване на стандарти, а част от изискванията за тях се дават в описателен вид. След приключването на процедурата спечелилът търга иска допълнителни средства, за да изпълни всички актуални изисквания.“

Друг фрапиращ пропуск в действащия закон е свързан с прилагането на Директива 98/34 на Европейския парламент. Въпросният документ изисква Европейската комисия и институциите по стандартизация (европейски и национални) да се уведомяват за новите обекти, които националните органи решават да включат в своята „програма за стандартизация“. Идеята е чрез предоставянето на повече информация да се създаде благоприятна конкурентна среда в рамките на вътрешния европейски пазар. По този начин и фирмите директно дават своята оценка за влиянието на техническите правила, предлагани от други държави членки. Но у нас и това не се прави, което е сериозна пречка за увеличаване на износа ни към общността.

Всъщност най-красноречивото доказателство за слабата национална политика по стандартизация са данните от анкетата на интернет страницата на БИС. На въпроса: „Смятате ли, че в България се обръща

достатъчно внимание на стандартизацията“, 51.4% от гласувалите близо 2300 души са дали отговор: „Съвсем малко“, 39.4% - „Не, никакво“, а само 9.2% на сто отговарят с „да“.

На практика излиза, че държавата е абдикирала от тази дейност, независимо че всяка година отдела сериозна субсидия за подпомагане на стандартизацията. За 2007-а тя е била 900 хил. лв., за 2008-а - 965 хил. лв., а за всяка от последните две години възлиза на 1.074 млн. лева. Отделно БИС изпълнява проект „Усъвършенстване на системата на стандартизация“. Той се финансира от оперативната програма „Конкурентоспособност“ и е за 4.5 млн. лв., които трябва да бъдат усвоени до 2013 година. Определено обаче резултатът от наливането на тези средства засега не се вижда.

Статистиката показва, че през последните няколко години в България средногодишно се сертифицират и ресертифицират 800-1000 юридически лица. За тази дейност се изисква използването на минимум пет от най-продаваните стандарти. Това означава, че годишно трябва да се продават по 5000 стандарта, а в действителност продажбите са под хиляда. Обяснението е в непопулярността на стандартите и формалното отношение в работата на акредитираните органи за сертификация.

„За съжаление на настоящия етап не може да се каже, че у нас има разбиране по тази тема. Оттам идват и лошите ни икономически показатели в сравнение с членовете на Европейския съюз. Печалната статистика за бедността в страната е, че нейният праг от 211 лв. е 2.8 пъти по-нисък, отколкото за новоприсъединилите се към общността и 13 пъти по-нисък от този за другите държави. Бедните българи са около 1.1-1.2 млн. и не намаляват с годините“, изтъква Илия Цанев.

Интересно в случая е къде са управляващите - защото колкото и сложна да изглежда на пръв поглед тази материя, ползите от нея съвсем не са за подценяване.

Стандартът е документ, създаден чрез консенсус и одобрен от признат орган, който определя за общо и повтарящо се прилагане правила, насоки или характеристики за дейности.

Стандарти се разработват, когато има значителна необходимост да се подпомогне даден сектор на индустрията, да се удовлетвори потребностите на пазара, на обществото или на законодателството. В близкото минало стандартите са ценени главно заради това, че осигуряват готови технически и практически решения, като по този начин подпомагат предприемачията в тяхната дейност. Днес те подпомагат развитието и разпространението на новите технологии и установяването на добри производствени практики, улесняват търговията, повишават ефикасността, подпомагат конкурентността, с една дума - повишават икономическото развитие.

В България фирмите, за които стандартите не са тема „табу“, са твърде малко.

трацията на изпълнителната власт, научни организации, институти, университети и т.н. Но реално много малка част от тях са членове на института. За 2009-а броят им е 395, като при това намалява спрямо предишните години. Обяснението с икономическата криза едва ли е състоятелно.

където става връзката между науката и бизнеса, са под 100“, коментира за в. „БАНКЕРЪ“ проф. д-р Илия Цанев - управител на „Практика-О.К.“ ООД и член на управителния съвет на Института по стандартизация.

Законът не регламентира самите механизми за

вилата не се прилагат. „Много често, когато стандартите са задължителни, тази вратичка се използва в защита на лични или корпоративни интереси - продължава професор Цанев. - Примерите в тази насока не липсват, но ще посоча само два, свързани с големите разходи в строителството и ниското качество на крайния продукт. Единият начин за заобикаляне на задължителните стандарти е, когато в тръжните документи се прави позоваване на отменени стандарти. След приключ-

„Тракия“ ще се решава до последния ден

от стр. 23

Това е страховтна обидата за европейските институции, тъй като там такива източници няма. Европейската комисия има говорители - когато те решат да кажат нещо, го правят. Очевидно е, че нещата тръгват от България. Пътната агенция няма да бъде закрыта, но с тази агресивна политика се търси начин служителите ѝ да се демотивират. Истината е, че в агенцията е необходимо доста неща да се променят, защото там действително има проблеми, които Брюксел никога не е крил...

Бихте ли ги посочили?

- Общо са пет. Първият е ниската степен на изпълнение на проектите, финансирани с пари от Кохезионния фонд. Вторият е ниската степен на договаряне за периода 2007-2013-а. Другият е липсата на резервни проекти за този период. Четвъртият е, че ня-

маме проекти за следващия програмен период - 2014-2020 година. И последният е капацитетът на пътната агенция да се справи с всичко, което изборихме дотук. За 46 години не сме направили и една магистрала, а сега трябва да построим три, което в агенцията приемат за феноменално. Аз, като министър, смятам, че това не е достатъчно, искам по-висок скок. Необходимо е да изградят „Тракия“, „Люлин“ и „Марица“, да проектират „Черно море“, „Струма“, „Хемус“, още седем скоростни пътя и тунела под връх Шипка.

Затова ли се създава нова проектна компания?

- В компанията ще се работи денонощно за тези конкретни проекти. Нарочено я правим проектна. Такъв е моделът в две трети от европейските държави, за да е деполитизирана, да въведем пазарни заплати и да мотивираме хората да работят с всички сили по конкретните задачи.

Регионалното министерство ще става междинно звено по управление на пътните проекти по оперативната програма „Транспорт“. Това означава ли, че ще поемете и част от функциите на колегата си Александър Цветков?

- Това ще стане в периода 2014-2020 година. Ние нямаме никакви амбиции да отнемаме каквито и да било правомощия. Напротив, работим много добре с транспортното министерство. Те ще са управляващ орган, а ние ще сме междинно звено. Нямаме време да правим реформи, които могат да се отразят на оценките за съответствие и да ни върнат още една година назад.

Очаква се през 2011-а да бъде завършен „Дунав мост 2“. Как обаче ще привлечем автомобилен и жп трафик, за да стане рентабилно съоръжението, след като инфраструктурата и от българска, и от румънска страна не е

в най-добро състояние?

- Аз отговарям за пътя, който е планиран като скоростно шосе. Участъци от него ще бъдат готови до 2013 г., а други след това. В случая отново са преплетени ангажиментите - на Министерството на транспорта, на строителното и на община Видин. От моста до магистрала „Хемус“ ще имаме готов път, който също е приоритетен. Но за всичко това е трябвало да се мисли още по времето, когато програма ИСПА е действала, а не да се чака, ей така, да минат десет години...

Не обръщате ли прекалено много внимание на магистралите за сметка на останалите сектори, които попадат във вашите компетенции - като водоснабдяването и канализацията, укрепването на свлачища и др.? Кога ще стигнете и до тях?

- Според мен трябва да се мисли дългосрочно. В това министерство има 168 стратегически документа,

които се опитам да изчета, но не успях. Свикнал съм да работя по друг начин. В Харвард се казва, че нито една стратегия, която е разписана на повече от 12 страници и има над 12 приоритета, не работи. Затова се опитам да разбера какви са ни приоритетите. И това не са само магистралите: рекордьори сме и при програма „Регионално развитие“ - Брюксел вече я дава за пример. Не забравяме и водния сектор. Той обаче няма да се прави на парче или поне не съм аз този министър, който ще го прави. Работим с колегите от околната среда по изработването на стратегия и след като тя бъде завършена, ще има яснота. Конкурсите за изработване на мащър плановете (бел. ред. - моментна снимка на състоянието на ВиК съоръженията на съответната територия, както и какво трябва да се промени) за шестте района на страната вече започнаха и 27 фирми и организации проявя-

ват интерес към тях.

Започна разчистване на незаконните постройки в страната. Хората обаче казват, че събаряте малките сгради, но не и големите хотели...

- Не мерим с двоен аршин. Събаряме както рибарски колиби, така и обекти на хора, които карат „Майбах“. Кога у нас е имало министерство, което да е толкова прозрачно, че да обяви всички заповеди за събаряне на незаконни постройки на интернет страницата си? Ние го направихме. Ще видите, че до края на 2010-а ще съборим 70 обекта - голф игрища, къщи... Ще събаряме и при „Веселото село“, но трябва да мине законовата процедура. Вече сме издали 125 заповеди. Проверяваме и други 53 язовира и работата ще приключи до края на годината. Крайно време е българите да се научат, че най-доброто строителство е законното.

Разговора води Стефан Савов